

Jordi Herralde: la passió i l'ofici d'editar

Isidor Cònsul

Sóc lector d'Anagrama des del principi del temps, del meu temps de lector és clar, i algun dia hauré d'explicar al capità Herralde que durant uns anys em vaig dedicar a socialitzar llibres al drugstore aquell que hi havia al passeig de Gràcia. Parlo d'anys remots, dels darrers seixanta del segle passat, dels meus primers cursos universitaris i dels inicis d'Anagrama, fundada el 1969. L'hora bona s'esqueia passada la mitja nit, després d'una sessió de teatre independent o d'una pel·lícula d'art i assaig, quan els de la colla de Rocafort-Gran Via, el meu pis d'estudiants, havíem de lluitar en secret amb la salivera que ens feien els llibres. Anàvem curts d'armilla, els diners no arribaven i l'alternativa, fins i tot ideològica, era pispar-los i col·lectivitzar-los. I així ho fèiem, sense embuts, amb una flaca estratègica per les novel·les del *boom* de Seix Barral i els assaigs polítics de la col·lecció Cuadernos Anagrama que abastava tota la pluralitat del pantone de l'esquerra.

Més tard, quan ja podia pagar els llibres que volia llegir, vaig continuar fidel al catàleg d'Anagrama, sobretot als títols d'assaig, a la narrativa castellana i a les novel·les estrangeres que no tenien traducció catalana. Havia optat per una fidelitat essencial al meu país, raó per la qual, els meus centres d'atenció i d'interès es van posar a girar, fa més de trenta anys, entorn de la literatura catalana. És bo, però, que llegir no ens faci perdre l'escriure: per aquesta raó també he estat atent al bo i millor de cada casa, i he mirat de no perdre'm les joies que s'arreglaren al catàleg d'Anagrama i altres segells que no publiquen en català. El darrer exemple és un llibre tan impressionant com *Los girasoles ciegos*, entre els millors que he llegit en els darrers anys, òpera prima d'Alberto Méndez. I així, com qui no vol la cosa, s'han empaitat els anys amb excessiva velocitat de creuer, fins que l'atzar, ara en fa vuit, em va convertir en editor professional, tres setmanes abans de repicar els cinquanta.

En aquests vuit anys d'experiència i aprenentatge editorial, a mesura que la meva relació amb els llibres es capgirava com un mitjó, he buscat models i trajectòries per imitar, i si la primera llista tenia fins a mitja dotzena de noms, entre coneguts i saludats, al final m'he quedat, només, amb una parella d'asos: Christian Bourgois i Jordi Herralde, pel model d'editor independent que tots dos representen. Per això acostumo a estar content quan Proa coincideix amb Anagrama en la tria d'autors estrangers (Julian Barnes, Jean Echenoz, Andrea Levy, entre altres) i que Christian Bourgois sigui l'editor francès de tota l'obra de Jaume Cabré i d'altres autors de Proa, així ho espero, en el futur més immediat.

Editor i assagista

A grans trets, l'atzar del meu ingrés al món de l'edició va coincidir amb el canvi de segle, amb un moment d'acceleració de les concentracions editorials i amb la conjuntura particular que Jordi Herralde s'estrenés com a escriptor publicant, quasi a ritme de llibre per any, un seguit d'obres que basculen entre la reflexió sobre l'ofici, el perfil dels autors que ha tractat i textos de memorialisme editorial. Dels cinc llibres que compto que ha publicat fins ara, n'hi ha tres que m'ha vagat anotar i subratllar amb escreix: *Opiniones mohicanas* (Editorial Aldus, Mèxic, 2000, reeditat i ampliat a El Acantilado, 2001), *El observatorio editorial* (2004) i *Por orden alfabético. Escritores, editores, amigos* (2006), el primer que publica a Anagrama i del qual m'agradarà parlar més endavant amb una mica de detall.

Començo per *Opiniones mohicanas*, el seu primer llibre, per l'encert d'una metàfora que ha permès a Herralde entrar en el debat sobre les transformacions del món editorial. Per resseguir-lo, cal saber que fa una vintena d'anys va començar, en el món anglosaxó, la tendència a la concentració editorial i el moviment va dur, com a efectes secundaris, la pèrdua de prestigi de l'editor històric (aquell editor que era sinònim d'home de cultura), el paper creixent dels departaments comercials i de màrqueting dins dels nous grups editorials, la consigna d'optimitzar i reduir costos de producció, i la pressió d'unes polítiques d'empresa legítimament orientades a augmentar els marges i beneficis del negoci editorial. Ara és una tendència al món sencer, amb danys col·laterals entre els editors de la vella guàrdia, alguns dels quals s'han afanyat a posar en solfa la seva experiència. Són els casos d'André Schiffrin (*L'edició sense editors*, 1999, i *El control de la paraula*, 2005), de Jason Epstein, *La indústria el llibre* (2001) i l'autobiografia de Robert Lafont, *Une si longue quête* (2005), entre altres. En el nucli més dur d'*Opiniones mohicanas*, Herralde defensa la seva opció d'editor independent, alerta del perill que suposa nedar entre taurons i accentua, com a element clau per sortir-ne indemne, la coherència i els valors del factor humà. Presumeix, amb raó, de ser el darrer dels mohicans de l'edició independent, una metàfora ben trobada, per bé que ell mateix sap que ni és l'únic ni l'últim, en tot cas el més representatiu i qui dóna validesa, en definitiva, a l'encert de la mateixa metàfora.

Abecedari Herralde

Al marge d'alguns inèdits, el gruix del volum *Por orden alfabético. Escritores, editores, amigos* és format pels textos de conferències, articles i intervencions

públiques diverses que l'editor no havia aplegat en dos reculls miscel·lanis anteriors: *Opiniones mohicanas* i *Para Roberto Bolaño*. El conjunt frega la cinquantena de textos, ordenats com un diccionari a partir del cognom de la persona que es recorda i perfila. De la "a" de Jesús Aguirre, duc consort d'Alba, a la "z" de Puco Zaforteza. Entre el cap i la punta, un luxe fastuós de noms propis: Baricco i Julian Barnes, Carver i Calasso, Highsmith i Magris, Sharpe i Tabucchi, Pitol i Villorro, Martin Gayte i Esther Tusquets, Vila-Matas i el Terenci, Castellet i Bukowski, Cohen i el mestre Antoni Vilanova que ens explicava els secrets de *La Regenta*, *Nada* i *La familia de Pascual Duarte* en els mateixos anys, si fa no fa, que la trepa del meu pis d'estudiants socialitzava de nit la literatura al drugstore del passeig de Gràcia.

-*La meva obra és el meu catàleg*, acostuma a puntualitzar Christian Bourgois quan ens veiem a Barcelona, a Frankfurt o a París. El darrer llibre d'Herralde, *Por orden alfabético. Escritores, editores, amigos* no és un catàleg editorial però sí la mena d'obra que només pot escriure's darrere d'un senyor catàleg i d'una solida trajectòria d'editor: un catàleg confegit des de 1969 i el llibre d'una experiència editorial de quasi quaranta anys. El llibre, d'altra banda, és d'aquestes obres que pot llegir-se obrint a l'atzar, començant pel nom que més abelleixi i acabant per qui sembli que no es coneix de res. Jo he estat disciplinat i m'hi he capbussat a cegues, l'he devorat amb passió creixent i amb una barreja d'admiració i enveja que vull considerar saludable. M'hi he sentit còmode des de quasi tots els angles i el llibre se m'ha endut, unes vegades, per la gràcia del perfil d'un escriptor i el detall d'uns ajustats apunts d'universitat; altres per la fina ironia d'agulla que sura aquí i allà, i també per les interioritats que me l'han fet útil a l'hora de navegar sobre uns noms, uns anys i unes tendències que només coneixia de biaix i que els textos herraldians m'han cosit en un tot més coherent i compacte. Personatges com Joaquim Jordà, Salvador Clotas, Javier Pradera o Pepe Martínez, i un grapat de pàgines que he transitat a gust pels seus constants efectes mirall. Per l'ull de bou de la lectura, he observat un editor seduït per l'obra que acaba de llegir i que vol publicar d'immediat; he seguit el rastre de solidaritat amb els llibres que publica; he vist com s'enfada si els crítics patinen i no s'hi posen bé, i de quina manera s'alegra quan veu que la premsa i el públic avalen allò que va publicant. La mena de mirall, ras i curt, on ens agradaria reflectir-nos els editors que també volem ser del gremi antic i de la tribu dels mohicans.

Isidor Cònsul